

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 37.02:37.091.3:004.9:81'243

Андрій Багмет

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID 0009-0006-0155-9537

DOI 10.24139/2312-5993/2025.06/014-022

ІНТЕГРАЦІЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНІ КУРСИ З ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті обґрунтовано актуальність і педагогічну доцільність інтеграції мультимедійних технологій у навчальні курси з іноземних мов як умови формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів. Полікультурну компетентність трактовано як інтегральну професійну якість, що поєднує знання про культурне різноманіття та норми міжкультурної взаємодії, ціннісні установки (відкритість, повага, недискримінація), комунікативно-поведінкові вміння (уточнення смислів, аргументація, деескалація напруження, партнерська взаємодія) і рефлексивну усвідомленість. Показано, що мультимедійні ресурси (онлайн-платформи, автентичні відеоматеріали, інтерактивні симуляції, віртуальні тури, формати віртуальних обмінів) створюють можливості для керованого міжкультурного контакту та моделювання типових ситуацій професійної комунікації вчителя: пояснення культурних норм, робота з різними комунікативними стилями, реагування на ціннісні розбіжності, подолання стереотипів.

Виокремлено дидактичні можливості мультимедіа: актуалізація культурних смислів через аудіовізуальні контексти; розвиток критичного аналізу медіатекстів; тренування емпатійного слухання й інтерпретації прагматики висловлювання; формування стратегій керування невизначеністю та тривожністю у міжгруповій комунікації; організація рефлексії та самокорекції на основі зворотного зв'язку. Запропоновано підхід до проєктування занять, що поєднує сценарне моделювання, практикоорієнтовані завдання та оцінювання результативності за критеріями комунікативної чутливості, толерантності, готовності до співпраці й здатності вести міжкультурний діалог. Зроблено висновок, що системна інтеграція мультимедійних технологій підвищує практичну спрямованість мовної підготовки, підтримує формування ціннісно орієнтованих компетентностей і сприяє готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності в багатокультурному освітньому середовищі.

Ключові слова: *полікультурна компетентність, міжкультурна комунікація, мультимедійні технології, онлайн-платформи, автентичні відеоматеріали, інтерактивні симуляції, віртуальні тури, віртуальні обміни, підготовка майбутніх педагогів, курси іноземних мов.*

Постановка проблеми та аналіз актуальних досліджень. Сучасна школа функціонує в просторі культурного різноманіття, мобільності й інтенсивної онлайн-комунікації, тому педагог іноземної мови має бути здатним не лише навчати мовних структур, а й організовувати

міжкультурний діалог, запобігати стереотипізації та підтримувати повагу до відмінностей. У цьому контексті полікультурна компетентність постає як інтегральний результат професійної підготовки, що поєднує культурологічні знання, ціннісні орієнтації (відкритість, толерантність, недискримінація), комунікативно-поведінкові вміння та рефлексивну здатність до самокорекції в ситуаціях культурних розбіжностей.

Підсилює актуальність і цифровізація освіти (Закон України «Про вищу освіту»), яка змінює саму логіку навчання іноземних мов: студенти працюють із платформами, медіатекстами, відеоматеріалами, інтерактивними завданнями, беруть участь у дистанційних проєктах і віртуальних обмінах. Мультимедійні технології забезпечують доступ до автентичних культурних контекстів та «живих» мовленнєвих практик, дають змогу моделювати реальні міжкультурні комунікативні ситуації (пояснення норм, уточнення смислів, реагування на різні стилі спілкування, подолання непорозумінь) і створюють умови для керованого міжкультурного контакту. Саме така практика переводить полікультурну компетентність із рівня декларацій у рівень досвіду, що є критично важливим для майбутнього педагога (Закон України «Про освіту»).

Водночас інтеграція мультимедіа в курси іноземної мови потребує методично виваженого проєктування (Л. Гончаренко, Т. Гриценко, О. Гуменюк): добору контенту без упереджень, організації безпечної дискусії, поєднання аудіовізуальних ресурсів із тренуванням емпатійного слухання, критичного аналізу медіатекстів і стратегій керування невизначеністю та тривожністю в міжгруповій комунікації. Без такої методичної рамки мультимедійні матеріали можуть залишатися лише «ілюстраціями», не перетворюючись на інструмент розвитку компетентностей. Саме тому, дослідження інтеграції мультимедійних технологій у мовні курси є актуальним як відповідь на запит практики: підвищити практикоорієнтованість підготовки майбутніх педагогів і забезпечити цілеспрямоване формування полікультурної компетентності в умовах змішаного та дистанційного навчання.

Саме тому, актуальність теми визначається одночасно суспільною потребою в педагогах, здатних до міжкультурної взаємодії, і дидактичними можливостями мультимедіа як ресурсу автентичного контексту, моделювання ситуацій та організації рефлексивного

навчання, що в сукупності підсилює якість професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Метою статті є обґрунтування інтеграції мультимедійних технологій у навчальні курси з іноземних мов для формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу. Полікультурну компетентність доцільно трактувати як інтегральну професійну якість майбутнього педагога, оскільки ефективна робота в багатокультурному освітньому середовищі потребує не окремих знань або «правильних» установок, а цілісної здатності розуміти, приймати, діяти і самокоригуватися у міжкультурній взаємодії. Саме тому її структура логічно поєднує кілька взаємозалежних компонентів (Гончаренко, 2019; Гуменюк, 2022).

По-перше, *когнітивний компонент* (знання про культурне різноманіття та норми міжкультурної взаємодії) є базою для професійно коректних рішень: учитель має орієнтуватися в культурно зумовлених відмінностях комунікативних стилів, правилах ввічливості, дистанції, прийнятних формах зворотного зв'язку, а також розуміти, як культурний контекст впливає на навчальну поведінку учнів. Без цього міжкультурні непорозуміння часто помилково інтерпретуються як «неуважність», «неповага» чи «низька мотивація».

По-друге, *ціннісно-мотиваційний компонент* (відкритість, повага, недискримінація) забезпечує етичний фундамент професії: знання самі по собі не гарантують толерантної взаємодії, якщо вчитель відтворює стереотипи або схильний оцінювати «інакшість» як дефіцит. Відкритість і повага працюють як внутрішні регулятори, що підтримують готовність до діалогу, прийняття іншої позиції та створення психологічно безпечного простору для всіх учасників освітнього процесу.

По-третє, *комунікативно-поведінковий компонент* (уточнення смислів, аргументація, деескалація напруження, партнерська взаємодія) відображає практичний вимір компетентності. У міжкультурному спілкуванні ключовим стає не лише «що сказати», а як сказати: ставити уточнювальні запитання без оцінювання, пояснювати власні наміри й правила взаємодії, аргументувати позицію коректно, знижувати емоційну напругу та переводити конфлікт із персонального рівня у рівень обговорення норм/потреб. Партнерська взаємодія означає здатність будувати співпрацю на засадах рівності й взаємної відповідальності, що особливо важливо в групах із різним культурним досвідом.

По-четверте, *рефлексивна усвідомленість* забезпечує розвиток і стійкість полікультурної компетентності в часі. Учитель постійно потрапляє в ситуації невизначеності, де немає «готового алгоритму». Рефлексія дозволяє помічати власні упередження, аналізувати причини комунікативних збоїв, оцінювати ефективність обраних стратегій, приймати зворотний зв'язок і коригувати поведінку. Саме цей компонент робить полікультурну компетентність не разовим «набором правил», а здатністю до професійного самонавчання в умовах різноманіття.

Запропонований підхід є обґрунтованим, оскільки відображає цілісну логіку професійної діяльності педагога: знання задають орієнтири, цінності визначають етичну позицію, уміння забезпечують результативну взаємодію, а рефлексія підтримує самокорекцію та розвиток компетентності в реальних, змінних міжкультурних ситуаціях.

Аналіз методичних підходів та практичних прикладів застосування мультимедіа у навчальних програмах є необхідним, оскільки він переводить використання цифрових ресурсів із рівня «цікавого додатку» на рівень педагогічно керованої технології, що має чіткі цілі, етапи, очікувані результати й критерії оцінювання. Саме такий аналіз дозволяє обґрунтувати, за яких умов мультимедіа реально підсилює мовленнєвий розвиток і формування полікультурної компетентності, а не створює лише ефект новизни. Методичні підходи включають такі різновиди (Гриценко, 2020; Гуменюк, 2022):

1. Комунікативний підхід у використанні мультимедійних ресурсів (відео, інтерактивні презентації, онлайн-ігри) для розвитку навичок міжкультурної комунікації.

2. Компетентнісний підхід щодо інтеграції мультимедіа для формування полікультурної компетентності через практичні завдання, кейси, симуляції.

3. Інтерактивний підхід у використанні інтерактивних платформ (Zoom, Moodle, Kahoot, Mentimeter) для створення середовища співпраці.

4. Проєктно-орієнтоване навчання в залученні студентів до створення мультимедійних продуктів (відеоролики, подкасти, блоги) з міжкультурним змістом.

5. Медіаосвітній підхід у формуванні критичного мислення через аналіз автентичних мультимедійних матеріалів (фільми, новини, соціальні мережі).

Методичний аналіз дає змогу узгодити інструмент і дидактичну мету: визначити, що саме розвивається за допомогою конкретного ресурсу (критичне сприйняття медіатекстів, емпатійне слухання, уміння уточнювати смисли, вести діалог, аргументувати, деескалувати напруження), у межах якого підходу (комунікативний, task-based, CLIL, телеспівпраця), та як це інтегрується у структуру заняття (Закон України «Про освіту»). Завдяки цьому вибір мультимедійних засобів стає цілеспрямованим і методично виправданим.

Практичні приклади (кейси) важливі тим, що демонструють реальні моделі організації діяльності: сценарій, ролі учасників, послідовність етапів, формат взаємодії (синхронний/асинхронний), типи завдань і кінцеві продукти (проекти, дискусії, рефлексивні звіти, портфоліо). Вони дозволяють перевірити реалізованість методичних рішень, оптимізувати дозування складності, забезпечити системний зворотний зв'язок і рефлексію (табл. 1).

Таблиця 1

Практичні приклади застосування мультимедіа

Види мультимедіа	Характеристика
1	2
Відео-уроки та фільми	Використання автентичних відео для ознайомлення з культурними особливостями носіїв мови
Мультимедійні презентації	Інтеграція графіки, аудіо та відео для пояснення граматики, лексики та культурних контекстів
Онлайн-симуляції та рольові ігри	Використання VR/AR технологій для моделювання міжкультурних ситуацій
Інтерактивні тести та вправи	Використання платформ (Quizlet, Kahoot) для перевірки знань у форматі гри
Електронні навчальні курси (MOOCs)	Інтеграція мультимедійних модулів у Coursera, EdX, Prometheus для розвитку мовних і культурних навичок
Подкасти та аудіоматеріали	Використання автентичних аудіо для розвитку слухових навичок та розуміння культурних контекстів
Соціальні мережі та блоги	Залучення студентів до створення контенту (Instagram stories, TikTok відео, блоги) з міжкультурною тематикою

Окремого значення набуває методичний аналіз у міжкультурних темах, де мультимедіа може не лише розширювати культурні горизонти, а й провокувати стереотипізацію або непорозуміння без належної фасилітації. Тому вивчення підходів і практик допомагає закласти педагогічні запобіжники: правила діалогу, критерії добору

контенту, інструменти коректного обговорення культурних відмінностей, механізми деескалації конфліктних ситуацій.

Крім того, аналіз методик і прикладів створює підстави для вимірювання результативності (Закон України «Про освіту»): формулювання критеріїв (комунікативна чутливість, толерантність, готовність до співпраці, здатність вести міжкультурний діалог) та індикаторів (якість взаємодії на платформі, коректність аргументації, здатність уточнювати смисли, рефлексивні висновки, внесок у командну роботу), що робить інтеграцію мультимедіа доказовою та придатною для системного впровадження в освітні програми.

Отже, аналіз методичних підходів і практичних кейсів є ключовою умовою ефективної інтеграції мультимедіа у навчальні програми: він забезпечує цілевідповідність, керованість, етичну коректність, відтворюваність та оцінюваність результатів, що особливо важливо для формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів.

Виокремлені дидактичні можливості мультимедіа є методично обґрунтованими, оскільки мультимедійні ресурси поєднують зображення, звук, мовлення, невербальні сигнали, контекст і взаємодію, тобто відтворюють реальну «тканину» міжкультурної комунікації. Саме ця мультимодальність дозволяє не лише передавати знання про культуру, а й формувати способи інтерпретації, реагування та взаємодії, які становлять ядро полікультурної компетентності.

Актуалізація культурних смислів через аудіовізуальні контексти є ефективною, тому що культура в комунікації проявляється не стільки у фактах, скільки у значеннях, нормах і «правилах читання» ситуації. Відео, фрагменти інтерв'ю, подкасти, сцени повсякденної взаємодії, віртуальні тури дають студентам можливість бачити культурні коди «в дії»: як виражаються ввічливість, дистанція, рольові очікування, темп розмови, гумор, табу, стилі аргументації. Завдяки цьому культурний зміст стає не абстрактним описом, а пережитим і зрозумілим контекстом, який можна аналізувати та відтворювати у власному мовленні. Розвиток критичного аналізу медіатекстів логічно впливає з того, що сучасний міжкультурний досвід часто формується через медіа, а медіатексти можуть бути упередженими, стереотипізованими або маніпулятивними. Робота з мультимедіа навчає студентів ставити запитання до джерела, наміру, позиції автора, репрезентації «свого/чужого», мовних маркерів оцінювання, добору візуальних образів. У підсумку формується не лише інформаційна грамотність, а й культурна рефлексивність: уміння

відрізнати реальну культурну відмінність від медійної «картинки» та коректно будувати судження без дискримінаційних узагальнень.

Тренування емпатійного слухання й інтерпретації прагматики висловлювання особливо результативне саме через аудіо й відео, бо прагматика «живе» в інтонації, паузах, темпі, невербальних реакціях, контексті ситуації. Аналіз діалогів, рольових фрагментів або інтерв'ю допомагає студентам навчитися чути не лише зміст, а й намір: прохання, натяк, незгоду, іронію, тактовне відхилення, зміну ролей, що безпосередньо підтримує здатність уточнювати смисли, уникати передчасних висновків і будувати контакт на основі поваги до іншого стилю висловлювання (Гончаренко, 2019; Гуменюк, 2022).

Формування стратегій керування невизначеністю та тривожністю у міжгруповій комунікації є виправданим, тому що міжкультурні ситуації часто містять невідомі норми й ризик «помилитися». Інтерактивні симуляції, сценарні кейси, віртуальні обміни створюють безпечний навчальний простір для «контрольованої невизначеності», де студент тренується діяти без агресії та уникання: ставити уточнювальні запитання, перефразувати, домовлятися про правила взаємодії, визнавати різницю без оцінювання, деескалювати напруження. Такий досвід знижує страх міжкультурного контакту і формує впевненість, засновану на стратегіях, а не на стереотипах (Гриценко, 2020; Гуменюк, 2022).

Організація рефлексії та самокорекції на основі зворотного зв'язку є природним продовженням мультимедійної роботи, оскільки цифрові платформи дозволяють фіксувати комунікативні продукти (аудіо/відеозаписи, чат-лог, коментарі, взаємооцінювання), повертатися до них і аналізувати прогрес. Такі пріоритети роблять розвиток полікультурної компетентності вимірюваним: студент може простежити зміни у точності формулювань, тактовності, здатності аргументувати, коректності реакцій та вмінні модерувати дискусію. Використання рефлексивних щоденників, чек-листів, рубрик оцінювання й peer-feedback переводить навчання у режим усвідомленого самовдосконалення.

Запропонований підхід до проектування занять, який поєднує сценарне моделювання, практикоорієнтовані завдання і оцінювання результативності, є методично доцільним, бо забезпечує повний цикл формування компетентності: від занурення в культурний контекст, до дії, і далі до осмислення та корекції. Сценарії задають реалістичні ролі

й проблеми (непорозуміння, різні комунікативні стилі, ціннісні розбіжності), практичні завдання змушують застосовувати стратегії взаємодії (уточнення смислів, аргументація, переговори, деескалація), а оцінювання за критеріями комунікативної чутливості, толерантності, готовності до співпраці й здатності вести міжкультурний діалог дозволяє зафіксувати не лише «знання про культуру», а й реальну якість взаємодії (Закон України «Про вищу освіту»).

У підсумку, перелічені дидактичні можливості мультимедіа та запропонована логіка проєктування занять обґрунтовують мультимедійні технології як інструмент, який одночасно формує когнітивний, ціннісний, поведінковий і рефлексивний компоненти полікультурної компетентності та забезпечує її перевірюваний розвиток у майбутніх учителів іноземних мов.

Висновки. Таким чином, інтеграція мультимедійних технологій у навчальні курси з іноземних мов є методично виправданою й актуальною умовою формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів, оскільки забезпечує перехід від декларативного знання про культуру до практики керованої міжкультурної взаємодії. Онлайн-платформи, автентичні відеоматеріали, інтерактивні симуляції, віртуальні тури та формати віртуальних обмінів створюють освітній простір, у якому студенти можуть відпрацьовувати ключові для професії вчителя уміння: уточнювати смисли, аргументувати, вести діалог, деескалувати напруження, співпрацювати й діяти етично в ситуаціях культурних відмінностей. Системне використання мультимедіа підсилює когнітивний компонент (знання норм і контекстів), підтримує ціннісні орієнтації (відкритість, повага, недискримінація) та розвиває комунікативно-поведінкові й рефлексивні навички через зворотний зв'язок і самокорекцію. Відтак мультимедійна інтеграція підвищує практикоорієнтованість мовної підготовки та формує готовність майбутнього педагога до ефективної роботи в багатокультурному освітньому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

- Гончаренко, Л. А. (2019). Формування полікультурної компетентності студентів у процесі вивчення іноземних мов. *Педагогічний дискурс*, 26, 112–118 (Honcharenko, L. A. (2019). Formation of multicultural competence of students in the process of learning foreign languages. *Pedagogical Discourse*, 26, 112–118).
- Гриценко, Т. В. (2020). Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. *Педагогічний дискурс*, 28, 56–62 (Hrycenko, T. V. (2020). Formation of multicultural

competence of future foreign language teachers in the process of professional training. *Pedagogical Discourse*, 28, 56–62).

Гуменюк, О. В. (2022). Використання мультимедійних технологій у формуванні професійних компетентностей майбутніх учителів іноземних мов. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання*, 1, 98–104 (Humeniuk, O. V. (2022). Use of multimedia technologies in the formation of professional competences of future foreign language teachers. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods*, 1, 98–104.

Закон України «Про вищу освіту». Прийнятий 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Law of Ukraine "On Higher Education". (2014, July 1). № 1556-VII (as amended). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>)

Закон України «Про освіту». 2017. Прийнятий 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> Law of Ukraine "On Education". (2017, September 5). № 2145-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>)

SUMMARY

Bahmet Andrii. Integrating multimedia technologies into foreign language courses to develop multicultural competence in future educators.

The article substantiates the relevance and pedagogical feasibility of integrating multimedia technologies into foreign language courses as a condition for developing multicultural competence in future educators. Multicultural competence is interpreted as an integral professional quality that combines knowledge of cultural diversity and norms of intercultural interaction, value orientations (openness, respect, non-discrimination), communicative-behavioral skills (clarifying meanings, argumentation, de-escalation of tension, partnership-based interaction), and reflective awareness. It is shown that multimedia resources (online platforms, authentic video materials, interactive simulations, virtual tours, and virtual exchange formats) create opportunities for guided intercultural contact and for modelling typical situations of a teacher's professional communication: explaining cultural norms, working with different communicative styles, responding to value-based differences, and overcoming stereotypes.

The didactic affordances of multimedia are identified as follows: actualizing cultural meanings through audiovisual contexts; developing critical analysis of media texts; training empathic listening and interpreting the pragmatics of utterances; shaping strategies for managing uncertainty and anxiety in intergroup communication; and organizing reflection and self-correction based on feedback. An instructional design approach is proposed that combines scenario-based modelling, practice-oriented tasks, and effectiveness assessment according to the criteria of communicative sensitivity, tolerance, readiness for cooperation, and the ability to conduct intercultural dialogue. The conclusion is drawn that systematic integration of multimedia technologies enhances the practical orientation of language training, supports the development of value-based competencies, and fosters future educators' readiness for professional work in a multicultural educational environment.

Key words: multicultural competence, intercultural communication, multimedia technologies, online platforms, authentic video materials, interactive simulations, virtual tours, virtual exchanges, teacher education, foreign language courses.